

Les últimes lletres

Rodorediana

Mercè RODOREDÀ.

Primeres novel·les. Volum II:

Un dia de la vida d'un home. Crim.

A cura de Roser PORTA.

Fundació Mercè Rodoreda, FP.

Arxiu Mercè Rodoreda, 4.

Barcelona, 2002.

Mercè RODOREDÀ.

Primeres novel·les. Volum I:

Sóc una dona honrada? Del que hom no pot fugir.

A cura de Roser PORTA.

Fundació Mercè Rodoreda, FP.

Arxiu Mercè Rodoreda, 3.

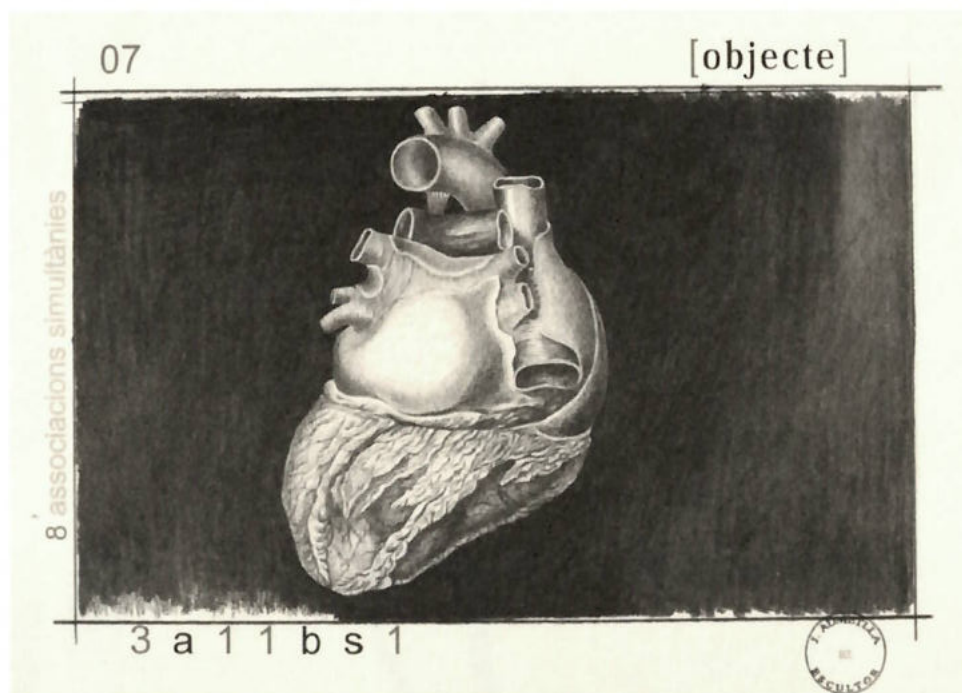
Barcelona, 2006.

Si d'ençà de la seva constitució la Fundació Mercè Rodoreda (FMR) ha esdevingut una entitat clau per al coneixement i la divulgació de la producció de l'escriptora de Sant Gervàs, des de mitjan anys noranta Roser Porta s'ha anat convertint en un dels noms ineludibles per a l'estudi de l'obra de preguerra de la més universal de les lletraferides catalanes. Responsable de la tesina *Paròdia i gènere: «Crim», de Mercè Rodoreda. Edició i estudi* (dirigida per Joaquim Molas i presentada a la UB fa una dècada), aquesta periodista i investigadora de la Seu d'Urgell s'ha centrat fins avui, com a estudiosa, en la primera etapa rodorediana. Són ben significatius els quatre ajuts de la FMR que li van ser concedits entre 1995 i 1998 a fi que pogués treballar i editar les primeres novel·les de l'escriptora; o el premi que va obtenir de l'entitat el mateix 1998 amb *Mercè Rodoreda humorista*, origen del recent *Mercè Rodoreda i l'humor (1931-1936)* (2007). Pel que fa als resultats publicats de la feina de Porta, cal esmentar des dels articles apareguts en revistes (amb «Mercè Rodoreda i el periodisme satíric» a *Serra d'Or*, l'estiu de 1998, en primer terme) fins a contribucions com la que es troba en el catàleg de l'exposició organitzada per Catalunya Hoy a Madrid el 2002 (dins *Mercè Rodoreda, una poètica de la memòria*), passant per una primera aportació de gruix concretada en els dos volums que ens ocupen.

Aquestes edicions de les quatre primeres novel·les rodoredianes són indestriables del projecte conjunt de què participen i que tanca el llibre de 2007 (segona aportació de gruix de Porta i mereixedor d'una ressenya a part). Això, sens

dubte, té la virtut de proporcionar-nos ara la possibilitat de llegir en paral·lel les novel·les i les seves anàlisis (i no només les de la urgellenca, sinó també les d'altres investigadors que han sortit en 2002 i 2005). La coexistència de l'estudi, i sobretot la previsió de publicar-lo independentment, sembla haver afectat les edicions almenys en dos sentits: la presentació i les notes. El fet que les lectures interpretatives que es preparaven al mateix temps (i que en origen acompanyaven les edicions en els treballs elaborats amb els ajuts de la FMR —la d'*Un dia de la vida d'un home*, per exemple, es titulava *La paròdia dels amors literaris*—) es reservessin per a un volum a part (l'actual número 3 de la Biblioteca Mercè Rodoreda) podria explicar, tal vegada, per què a diferència dels altres exemplars de la col·lecció Arxiu Mercè Rodoreda —*La mort i la primavera* (1997) i *Un cafè i altres namacions* (1999), a cura de Carme Arnaú—, cap de les entregues de les *Primeres novel·les* no conté una introducció en propietat. La «Nota a l'edició» que les precedeix omple quatre pàgines (de la 7 a la 10) que defineixen els objectius dels dos llibres en el marc del projecte global de Porta, resumeixen la trajectòria de Rodoreda entre 1932 i la guerra, proporcionen la descripció genèrica del conjunt i algunes dades de cada subgrup novel·lístic, aporten les indicacions pertinents pel que fa als criteris textuals i es clouen amb els agraïments de rigor. Malgrat que les síntesis són correctes i clares, tractant-se de dos volums fonamentalment destinats als especialistes (aquesta mena d'edicions rarament arriben al gran públic) potser hauria convingut incloure un pròleg que exercís d'estudi preliminar, ni que fos com a tast de l'estudi a venir. Entre altres coses perquè aquesta anàlisi es troba en una part de les notes a peu de pàgina: aquella que sintetitza allò que la feina *in absentia* detalla i que, com és lògic per la seva interacció, ha recat de deixar al marge. El resultat de tot plegat és un cert desajustament (del qual són un exemple paradigmàtic les notes a l'endreuca de *Sóc una dona honrada?*) que dues introduccions més àmplies i amb més profunditat podrien haver estalviat. És una llàstima, perquè quan les anotacions s'adiuen més a la seva funció aporten una informació del tot rellevant per als textos (com a mostra excel·lent, vegeu la nota 1 d'*Un dia de la vida d'un home*). La contextualització que es vol oferir, a més, queda així molt limitada.

En les notes introductòries, la curadora declara que aquestes *Primeres novel·les* de Mercè Rodoreda aspiren a posar a l'abast quatre títols fins ara de difícil accés, depurar els textos dels nombrosos errors tipogràfics que n'embruïen la lectura i completar-los amb un aparat crític «que permeti al lector contextualitzar-les i relacionar-les amb la

resta de l'obra de l'autora» (vol II, p. 7). Si és d'agrair que ja no faci falta anar a buscar els llibres en certes biblioteques i llibreries de vell, el viatge constant del text a les notes complica la lectura de manera que hom es pregunta si no hauria estat més senzill explicar d'entrada el que fa referència a l'obra rodorediana i reservar els peus per als aclariments i la informació complementària. Respecte de l'edició textual, sorgeixen dos interrogants: per què *Del que hom no pot fugir* no inclou les ressenyes que incorporava i per què la presentació que Rodoreda escriu per a *Crim* es publica en apèndix en lloc d'on li pertoca. Al marge d'això, no hi ha sinó agrair el fet de poder llegir els textos nets d'errades.

Des d'un punt de vista més extern, crida lleument l'atenció, a la vista del fi de l'accessibilitat, el fet que els dos volums s'hagin publicat amb un retard considerable respecte del projecte inicial, definit en els noranta, i, encara, amb un lapse important de temps entre si, ja que la immediata continuïtat del pla s'anunciava en el volum de 2002 (p. 7). També sorprèn la circumstància, no justificada enlloc, que les edicions hagin aparegut en ordre invers al que correspon a la cronologia de les novel·les (un fet evident tant en la numeració de la col·lecció com dels volums). Amb els llibres a les mans, és clar, això no són sinó curiositats, probablement degudes al procés de treball de la curadora i a les vicissituds i imponderables de la nostra cultura i de les dinàmiques editorials. L'anecdòtic no ens ha de desviar d'allò que importa: que finalment comptem amb les novel·les rebutjades per Rodoreda —amb totes les seves novel·les dels anys trenta excepte *Aloma* (sigui dit de passada: com que el text de 1938 també ha estat objecte d'una reedició el 2006, a càrrec de Carme Amau, i *Mercè Rodoreda i l'humor (1931-1936)* incorpora una edició de *Polèmica*, l'any 2007 s'ha completat la recuperació de les obres editades per l'autora en la dècada republicana).

De ple dret i amb molt bon criteri literari, Mercè Rodoreda no va voler saber mai més res de les que anomenava «les quatre impossibles», és a dir, *Sóc una dona homrada?*, *Del que hom no pot fugir*, *Un dia de la vida d'un home* i *Crim*. No ens equivoquéssim pas: malgrat la seva poca qualitat (compreensible, ja que eren les provatures inicials d'una ploma jove que buscava la seva veu des del compromís amb el propi temps), es tracta d'unes novel·les que desclouen els orígens creatius de Rodoreda, exposen les vies i els procediments mitjançant els quals l'escriptora va assentar els pilars de la seva futura gran literatura i, posades en el context de la seva època, tenen mèrits indubtables (i fins i tot una certa gràcia). Són, doncs, uns textos imprescindibles per a la història de les nostres lletres en la mesura que ajuden a comprendre la trajectòria de l'autora i, alhora, apunten al cor mateix de la Catalunya cultural i literària de preguerra. El rebuig rodoredià, però també altres motius (com les estratègies interpretatives), van fer que aquests títols resultessin poc o relativament estudiats en vida de l'escriptora i que, en iniciar-se'n la recuperació després de morta ella (una recuperació el primer pas de la qual devem a Maria Campillo i l'article «La Rodoreda que Rodoreda refusà», publicat a l'*Avui* el 20 d'abril de 1983), rebessin un tracte determinat, amb poques excepcions, per les dimensions de la producció rodorediana completa, amb el previsible galdós paper resultant. Reeditar aquestes quatre novel·les és, sens dubte, una manera de restituir-los el lloc que els correspon, i en aquest sentit els dos volums a cura de Porta mereixen tots els elogis. La nova publicació dels textos d'una figura de la talla de Mercè Rodoreda, a més, és sempre una bona notícia, perquè ratifica la vitalitat i l'interès inesgotables de la seva obra, ara justament renovat amb relació a unes bases que ja no es podrà dir que hagin restat en l'oblit.